

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2018)

11ο Πανελλήνιο και Διεθνές Συνέδριο «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»

Η αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών για την ανίχνευση στερεότυπων και την ανάπτυξη θετικών στάσεων απέναντι στους πρόσφυγες

Μαρία Αρβανιτάκη, Ευαγγελία Στρίντζη

doi: [10.12681/cetpe.4281](https://doi.org/10.12681/cetpe.4281)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Αρβανιτάκη Μ., & Στρίντζη Ε. (2022). Η αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών για την ανίχνευση στερεότυπων και την ανάπτυξη θετικών στάσεων απέναντι στους πρόσφυγες. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 327–330. <https://doi.org/10.12681/cetpe.4281>

Η αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών για την ανίχνευση στερεότυπων και την ανάπτυξη θετικών στάσεων απέναντι στους πρόσφυγες

Αρβανιτάκη Μαρία¹, Στρίντζη Ευαγγελία²
maria.arvanitaki@gmail.com, vagstrin@gmail.com

¹ Εκπ/κος Α/Βάθμιας Εκπ/σης, Φοιτ. Μεταπτυχιακού Τμήματος ΠΤΠΕ Κρήτης

² Εκπ/κος Α/Βάθμιας Εκπ/σης, Φοιτ. Μεταπτυχιακού Τμήματος ΠΤΠΕ Κρήτης

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η αξιοποίηση των ΤΠΕ για την ανίχνευση στερεοτύπων και την ανάπτυξη θετικών στάσεων απέναντι στους πρόσφυγες. Παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο και ο σχεδιασμός μιας ολοκληρωμένης διδακτικής παρέμβασης, η οποία είναι δομημένη υπό τη μορφή δραστηριοτήτων με και χωρίς χρήση υπολογιστή, απευθύνεται σε μαθητές Γ' & Δ' Δημοτικού με διάρκεια 4 ημερών. Οι δραστηριότητες με χρήση υπολογιστή σχεδιάστηκαν με τα λογισμικά FlashCS6 και PowerPoint.

Λέξεις κλειδιά: διαπολιτισμικότητα, στερεότυπα, στάσεις, πρόσφυγες, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, ΤΠΕ

Εισαγωγή

Η εκπαίδευση δεν μπορεί παρά να επηρεάζεται από την ανομοιογένεια του πληθυσμού και τον νέο πολυπολιτισμικό χαρακτήρα της ελληνικής κοινωνίας, καθώς στο ελληνικό σχολείο φοιτούν παιδιά μεταναστών και προσφύγων με τη δική τους πολιτισμική ταυτότητα.

«Η εθνοπολιτισμική ποικιλία δημιουργεί εντάσεις... που δυναμιτίζουν όλο και περισσότερο την ιδέα μιας εθνοπολιτισμικής πραγματικότητας, στην οποία θα υπάρχει θέση για όλους» (Παναγιωτοπούλου, 2008). Η συνειδητοποίηση, εξάλλου, των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων, σύμφωνα με τις θέσεις του Anti-Bias Curriculum (Derman-Sparks & The ABC Task Force, 1992), είναι η βασικότερη προϋπόθεση δημιουργικής αντιπαράθεσης παιδιών με διαφορές. Δημιουργείται, επομένως, η ανάγκη να ληφθούν μέτρα ώστε όλοι οι μαθητές να δεχθούν τα απαραίτητα εφόδια για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα, με κύρια επιλογή τη διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Διαπολιτισμικότητα, διαπολιτισμική εκπαίδευση και νέες τεχνολογίες

Η διαπολιτισμικότητα αποτελεί μία από τις έννοιες κλειδιά στη σύγχρονη εκπαίδευση (Trujillo, 2002). Ωστόσο, κανένας ορισμός ως τώρα δεν είναι σαφής και κοινά αποδεκτός. Ο Trujillo (2002) ορίζει τη διαπολιτισμικότητα ως «την κριτική συμμετοχή στην επικοινωνία και στην οικειοποίηση του πολιτισμού, ο οποίος συνιστά στεγανό τμήμα του έθνους κράτους». Σύμφωνα με τον Liddicoat (2007), διαπολιτισμικότητα είναι ο συναισθηματικός δεσμός ανάμεσα στο «εγώ» και τον «Άλλο» με σκοπό το διάλογο και όχι την απλή υπέρβαση των ορίων της γνώσης και της αναγνώρισης μίας άλλης εθνότητας.

Η διαπολιτισμική παιδαγωγική αναφέρεται στις μορφές κοινωνικής διάκρισης, ανισότητας και αποκλεισμού που εμφανίζονται στην εκπαίδευση λόγω των πολιτισμικών διαφορών (Σκούρτου, Βρατσάλης, Γκόβαρης, 2004).

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση με τη χρήση νέων τεχνολογιών προωθεί την άμβλυνση φυλετικών, μαθησιακών και κοινωνικών διαφορών διαθέτοντας συγκεκριμένα εργαλεία που ευνοούν τη συνεργασία, την αλληλοκατανόηση, την επικοινωνία και εμπλέκουν τους μαθητές σε πολιτιστικές δημιουργίες (Cohen & Payiatakis, 2002; Katz & Associates, 2002) ενώ οφείλει να είναι μαθητοκεντρική, ώστε η μάθηση να είναι μια ενεργός διαδικασία και να προάγει την κριτική δημιουργική σκέψη, την ανάπτυξη της μαθησιακής ικανότητας και της κοινωνικής γνώσης (Gorski, 1990) που μπορεί να επιτευχθεί μέσω των νέων τεχνολογιών. Οι Hammer και Kellner (2000) επισημαίνουν, εξάλλου, πως τα πολυμέσα έχουν την δυνατότητα να αναπαραστήσουν την πραγματικότητα όσο κανένα άλλο μέσο.

Τέλος, μελέτες έχουν καταδείξει ότι η τεχνολογία μέσω της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, μπορεί να παρέχει σε εκπαιδευτικούς και μαθητές τρόπους επεξεργασίας των πληροφοριών και συνεργασίας που προωθούν την κριτική σκέψη και την κοινωνική δικαιοσύνη (Appelbaum & Enomoto, 1994; Kendall, 1998).

Διδακτική παρέμβαση

Η διδακτική παρέμβαση περιλαμβάνει μια σειρά γνωστικών και κοινωνικό-ψυχολογικών δραστηριοτήτων με και χωρίς χρήση υπολογιστή με σκοπό την απόκτηση γνώσεων, την ανάπτυξη κριτικής σκέψης, την καλλιέργεια της ικανότητας ανίχνευσης στερεοτύπων και προκαταλήψεων καθώς και τη δημιουργία θετικών στάσεων απέναντι στους πρόσφυγες. Είναι απαραίτητο να προηγηθεί η συμφωνία με τα παιδιά ότι θα σεβαστούμε τα προσωπικά δεδομένα όλων των παιδιών και των οικογενειών τους ώστε να αποφύγουμε οποιαδήποτε πιθανή ταύτιση ή στοχοποίηση κάποιου παιδιού. Οι δραστηριότητες με χρήση υπολογιστή σχεδιάστηκαν με τη βοήθεια των λογισμικών Flash CS6 και PowerPoint.

Την 1^η μέρα θα υλοποιηθούν 2 δραστηριότητες αφόρμησης. Στην 1^η, «Πόσο μοιάζουν-πόσο διαφέρουν;», κάθε μαθητής σχεδιάζει ένα ζώο σε ένα χαρτόνι, γράφει ποιο είναι και σχηματίζουμε ένα παζλ με τις ζωγραφιές. Συζητάμε για τα ζώα που ζωγράρισαν και επεκτεινόμαστε στα διαφορετικά ζώα του πλανήτη μας. Η 2^η δραστηριότητα, «Είμαστε ένα όλο μαζί!», έχει υλοποιηθεί με το λογισμικό FlashCS6 και πρόκειται για ψηφιακή ιστορία με ήρωες ζώα που παρουσιάζουν συμπεριφορές αποκλεισμού και αποδοχής, δίνει τη δυνατότητα διάδρασης με τους μαθητές και προωθεί την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης.

Η 2^η και 3^η ημέρα περιλαμβάνουν συνολικά 8 δραστηριότητες. Η 1^η είναι ένα ψηφιακό παιχνίδι, «Το ταξίδι». Πρόκειται για προσαρμοσμένη δραστηριότητα ([Διεθνής Αμνηστία, 1996, σελ. 138](#)). Τα παιδιά σχηματίζουν ομάδες και εξηγούμε ότι κάθε ομάδα θα αντιμετωπίσει κάποια προβλήματα για να συνεχίσει. Κανόνες του παιχνιδιού: α) για κάθε πρόβλημα δίνονται 2 επιλογές: «Α» και «Β», β) η επιλογή «Α» δίνει 1 πόντο και η «Β» 2 πόντους και γ) στόχος του παιχνιδιού δεν είναι η συλλογή περισσότερων πόντων, οπότε η ομάδα θα επιλέγει αυτό που πιστεύει ότι είναι το σωστό. Παραλληλίζουμε τις συμπεριφορές των ζώων με αντίστοιχες των ανθρώπων, συζητάμε τα προβλήματα που αφορούν ατομικά ή ομαδικά δικαιώματα και προβληματιζόμαστε για τα υπόλοιπα ανθρώπινα δικαιώματα. Στη 2^η δραστηριότητα παίζουμε το ομαδικό ψηφιακό παιχνίδι «Μαθαίνουμε τα Ανθρώπινα Δικαιώματα» για τα πρώτα 5 ανθρώπινα δικαιώματα. Η ολοκλήρωση του παιχνιδιού μας μεταφέρει στην [Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων](#) (United Nations Human Rights) ώστε να μάθουμε και τα υπόλοιπα 25 άρθρα της Διακήρυξης. Ακολουθεί η 3^η δραστηριότητα, «Είμαι πρόσφυγας 1», όπου γράφουμε στον πίνακα τη λέξη πρόσφυγας και άλλες σχετικές λέξεις των μαθητών και συζητάμε για την έννοια του πρόσφυγα. Στη συνέχεια,

διαβάζουμε σχετικές πληροφορίες για τους πρόσφυγες (Διεθνής Αμνηστία, 1996). Αν χρειάζεται αποσαφηνίζουμε την έννοια του πρόσφυγα ενώ τονίζουμε ότι οποιοσδήποτε άνθρωπος μπορεί να βρεθεί σε αυτή τη θέση. Στην 4^η δραστηριότητα, «Είμαι πρόσφυγας 2», προσαρμοσμένη δραστηριότητα (Διεθνής Αμνηστία, 1996, σελ. 145), διαβάζουμε την ιστορία «Πρόσφυγες» για πρόσφυγες της χώρας Χελίας που θέλουν να περάσουν τα σύνορα της γειτονικής χώρας, της Αρκενίας, και προσπαθούν να πείσουν τους αξιωματικούς μετανάστευσης. Σχηματίζουμε στο πάτωμα της τάξης μια γραμμή που συμβολίζει τα σύνορα των δύο χωρών ενώ χωρίζουμε τα παιδιά σε 3 ισάριθμες ομάδες για το παιχνίδι ρόλων – αξιωματικοί μετανάστευσης, πρόσφυγες και παρατηρητές – και τους δίνουμε αντίστοιχες καρτέλες με τα ατομικά/ομαδικά επιχειρήματα για κάθε ομάδα. Παιζουμε το παιχνίδι ρόλων αφήνοντας κάθε ομάδα να εκφράσει τα επιχειρήματά της και προκαλούμε συζήτηση για τα συναισθήματα τους, την έκβαση της ιστορίας και τη στρατηγική που ακολούθησαν. Η 5^η δραστηριότητα είναι η ψηφιακή ιστορία «Πες την ιστορία μου» και πρόκειται για προσαρμοσμένη δραστηριότητα (Γιατροί Χωρίς Σύνορα, <https://msf.gr/tributes/pes-tin-istoria-moy>). Γράφουμε στον πίνακα τα ονόματα των δύο ηρώων ζητώντας από τους μαθητές να κάνουν υποθέσεις για τα άτομα αυτά. Μετά παρακολουθούμε την ιστορία των δύο ηρώων και το ταξίδι από τη χώρα τους μέχρι την Ελλάδα. Η ολοκλήρωση κάθε ιστορίας μας μεταφέρει στον ιστότοπο των Γιατρών χωρίς Σύνορα, όπου βρίσκονται διαδραστικοί χάρτες των ταξιδιών με σχετικές φωτογραφίες και πληροφορίες. Στην 6^η δραστηριότητα προβάλλουμε την ταινία μικρού μήκους «[Μια αληθινή ιστορία](#)», όπου πρόσφυγες στη Λέσβο διαβάζουν μια ιστορία και κάνουν υποθέσεις για το άτομο που την έγραψε. Αφήνουμε τους μαθητές να κάνουν τις δικές τους υποθέσεις. Συνεχίζουμε το βίντεο, όπου αποκαλύπτεται ότι συγγραφέας της ιστορίας είναι μια Ελληνίδα από τη Σμύρνη το 1922. Συνεχίζουμε τη συζήτηση αφήνοντας τους μαθητές να εκφραστούν. Στην 7^η δραστηριότητα προβάλλουμε την ταινία μικρού μήκους «[Τζαφάρ](#)», η οποία προβάλλει τον εθελοντισμό ανεξαρτήτως κοινωνικών διακρίσεων. Προκαλούμε συζήτηση με στόχο τη σύνδεσή της με στερεοτυπικές συμπεριφορές και την προκατάληψη που υπάρχει απέναντι σε ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες, όπως οι πρόσφυγες. Η 8^η δραστηριότητα είναι η ψηφιακή ιστορία «Τα δάχτυλα», προσαρμοσμένη δραστηριότητα (Ferguson, C. et al. (χ.χ.) [TheRightStart](#), σελ. 52) με ήρωες τα δάχτυλα μιας πολύχρωμης παλάμης. Ζητείται από τα παιδιά να διαλέξουν το πιο σημαντικό δάχτυλο. Όταν επιλέξουν, τα δάχτυλα εξηγούν τους λόγους που καθένα πιστεύει ότι είναι το πιο σημαντικό.

Την 4^η ημέρα ολοκληρώνεται η παρέμβαση με 2 ακόμη δραστηριότητες. Στην 1^η «Πώς το φαντάζεσαι;», χωρίζουμε τα παιδιά σε ομάδες και μοιράζουμε από μια φωτοτυπία Α3 με το σχέδιο ενός προσφυγόπουλου χωρίς τα χαρακτηριστικά του προσώπου. Οι ομάδες ζωγραφίζουν πώς φαντάζονται το προσφυγόπουλο στον προαύλιο χώρο του σχολείου τους εν ώρα διαλείμματος αποτυπώνοντας το περιβάλλον και τα συναισθήματά του. Σχολιάζουμε όλα τα έργα και ενθαρρύνουμε τους μαθητές να μας εξηγήσουν πώς σκέφτηκαν.

Η 2^η δραστηριότητα είναι το ψηφιακό παζλ «Ένωσε τα κομμάτια» που παρουσιάζει μια πραγματική εικόνα παιδιών, με προσφυγόπουλα ανάμεσα τους, που συνεργάζονται. Όταν ολοκληρωθεί το παζλ, παραμένει η εικόνα στον βιντεοπροβολέα και προκαλείται συζήτηση.

Ακολουθεί αξιολόγηση της επίτευξης των στόχων της παρέμβασης με ένα ειδικά διαμορφωμένο ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο χρησιμοποιείται σε 2 στάδια: α) πριν την παρέμβαση για τη διερεύνηση των στάσεων και την ανίχνευση των στερεοτύπων απέναντι στους πρόσφυγες και β) μετά την παρέμβαση ώστε να μετρήσουμε την επίδραση της παρέμβασης στους μαθητές.

Συμπεράσματα

Βασικό στόχο της παρούσας παρέμβασης αποτελεί η ανίχνευση στερεοτύπων των μαθητών. Σύμφωνα με το Anti-Bias Curriculum (Derman-Sparks & The ABC Task Force, 1992), η συνειδητοποίησή τους είναι η βασική προϋπόθεση αντιπαράθεσης μαθητών με διαφορές.

Σύμφωνα με τους Appelbaum και Enomoto (1994) και Kendall (1998), οι νέες τεχνολογίες μέσω της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, παρέχουν διαφορετικούς τρόπους για την επεξεργασία των πληροφοριών και την ανάπτυξη της συνεργασίας προωθώντας την κριτική σκέψη. Βοηθούν τους μαθητές να εμπλακούν στη μαθησιακή διαδικασία και παρέχουν ένα πιο φιλικό μαθησιακό περιβάλλον, τους εμπλέκουν στην επίλυση κοινωνικών προβλημάτων ενισχύοντας την κριτική τους σκέψη, προσαρμόζοντας το μάθημα στις ανάγκες των μαθητών (Cohen & Payiatakis, 2002). Η διαπολιτισμική εκπαίδευση οφείλει, εξάλλου, να είναι μαθητοκεντρική, ώστε η μάθηση να είναι μια ενεργός διαδικασία και να προάγει την κριτική σκέψη (Gorski, 1990).

Αναφορές

- Appelbaum, P., & Enomoto, E. (1995). Computer mediated communication for a multicultural experience. *Educational Technology*, 49-58.
- Cohen, S. L., & Payiatakis, D. (2002). E-learning: Harnessing the hype. *Performance Improvement*, 41(2), 7-15.
- Derman-Sparks, L. (1992). Anti-bias, multicultural curriculum: What is developmentally appropriate? In S. Bredekamp and T. Rosegrant, Eds. *Reaching potentials: Appropriate curriculum and assessment for young children*. Washington, DC: NAEYC.
- Ferguson, C. et al. (χ.χ.) [The Right Start](#).
- Galanopoulos, D. (Producer), Spetsioti, N. (Director) (2013). *Anti-racist short film "Jafar"* [βίντεο]. <https://www.youtube.com/watch?v=dfccrwUIROU&t=2s&pbjreload=10>
- Gorski, P. (1990). The multiculturalism of the world wide web. *Multicultural Perspectives*, 1(3), 44-46.
- Hammer, R., & Kellner, D. (2000). Multimedia pedagogy and multicultural education for the new millennium. *Religious Education*, 95(4), 475.
- Katz, R., & Associates (2002). *Web portals and higher education: Technologies to make it personal*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Kendall, L. (1998). Meaning and identity in cyberspace: The performance of gender, class and race online. *Symbolic Interaction*, 21. Ανακτήθηκε στις 21 Φεβρουαρίου, 2018 από <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1525/si.1998.21.2.129/epdf>
- Liddicoat, A. (2007). The ideology of interculturality in Japanese language-in-education policy. *Australian Review of Applied Linguistics*, 30(2), 20.1-20.16. doi: [10.2104/ara10720](https://doi.org/10.2104/ara10720)
- Trujillo, F. (2002). Towards interculturality through language teaching: Argumentative discourse. *Cauce, Revista de Filología y su Didáctica*, 25, 103-119.
- United Nations Human Rights, <http://www.ohchr.org>
- Γεωργόπουλος, Γ. (Σκηνοθέτης) (2016). *ActionAid: Μια ιστορία που θα σε εκπλήξει* [βίντεο]. https://www.youtube.com/watch?v=JN_TygoVXic&t=28s
- Γιατροί Χωρίς Σύνορα, <https://msf.gr/tributes/pes-tin-istoria-moy>
- Διεθνής Αμνηστία (1996). *Πρώτα βήματα: Ένα εγχειρίδιο για να αρχίσετε την εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα*. Λονδίνο.
- Νικολάου, Γ. (2008). *Εκπαιδευτικές πολιτικές διαχείρισης της πολιτισμικής ετερότητας στην Ελλάδα και την Ευρώπη*. ΥΠ.Ε.Π.Θ., Ένταξη παιδιών παλινοσοτώντων και αλλοδαπών στο σχολείο (γυμνάσιο), Δ. Κ.
- Παναγιωτοπούλου, Α. (2007). Η διαχείριση της πολιτισμικής ετερότητας στο χώρο του σχολείου- ο ρόλος του εκπαιδευτικού. Στο *Ενισχύοντας την Κοινωνική Ένταξη των Μαθητών με Διαφορετική Πολιτισμική Προέλευση*, Δεκέμβριος 2007, Αθήνα.
- Σκούρτου, Ε., Βρατούλης, Κ., Γκόβαρης, Χ. (2004). *Μετανάστευση στην Ελλάδα και εκπαίδευση: Αποτίμηση της υπάρχουσας κατάστασης - Προκλήσεις και προοπτικές βελτίωσης*, Εμπειρογνωμοσύνη, Αθήνα: Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής (ΙΜΕΠΙΟ).